

prosinec 2007

K debatě o Migračním manifestu

Lenka Kořínková

Ve čtvrtek 15.listopadu 2007 proběhla v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR oficiální prezentace dokumentu nazvaného *Migrační manifest, deset zásad pro českou migrační politiku*, na němž se podílelo pět českých odborníků zabývajících se problematikou migrace. Jeden z tvůrců Manifestu, politolog Marek Čaněk, se ve svém příspěvku věnoval otázkám pracovní migrace, po jeho vystoupení představila socioložka Marie Jelínková klíčové problémy integrace cizinců v Česku. Advokát Pavel Uhl se zaměřil na problematiku azylu a právník Pavel Čížinský se věnoval tématu legální a nelegální migrace. Na závěr přestavení Migračního manifestu byl přečten poslední příspěvek, a to o rodinné migraci od Alici Szczepanikové, která se debaty nemohla zúčastnit. Celá akce se konala pod záštitou Františka Bublana, poslance za ČSSD a člena Výboru pro bezpečnost PS PČR, který přednesl vstupní slovo. Odpolednem provázal ředitel humanitární organizace Adra Jan Bárta, který byl zároveň i moderátorem bohaté diskuse následující po představení Migračního manifestu.

První příspěvek, přednesený Markem Čaněkem z Multikulturálního centra Praha, se zaměřil na pozici migrantů na českém trhu práce. Podíl migrantů na celkové pracovní síle v ČR se totiž zvyšuje a v polovině letošního roku (2007) představoval celých pět procent. Navzdory nespornému ekonomickému přínosu, který migranti pro českou ekonomiku představují, není zájem státu o dohled nad podmínkami, za nichž pracují, dostatečný. Marek Čaněk proto poukázal na některé konkrétní kroky, které by mohly vést k zlepšení postavení migrantů. Mluvil například o zavedení ochranné lhůty, během níž by mohl cizinec bez trvalého pobytu hledat jiné zaměstnání. Ochranná lhůta by také výrazně omezila závislost migrantů na zaměstnavateli. Uvedl také, že v souvislosti se zaměstnáváním cizinců skrze obchodní společnosti a družstva je nutné, aby se stát více zaměřil na kontrolu podmínek, za nichž cizinci pracují.

Marie Jelínková, rovněž z Multikulturálního centra Praha, si na úvod svého příspěvku položila otázku, co uděláme, aby kritická situace související se špatnou integrací cizinců tak, jak

můžeme vidět v některých státech západní Evropy, nenastala i u nás. Následně konstatovala, že integrace cizinců se u české veřejnosti nesetkává s dostatečnou pozorností. Především chybí koncepční zapojení lokálních samospráv, nedostatečná je veřejná diskuse a poskytování odpovídajících informačních a jazykových kurzů migrantům. Integrace je oboustranný proces: je na migrantech, jestli a jak se zapojí. Marie Jelínková však zdůraznila, že pro úspěšnou integraci je nezbytné, abychom srozumitelně artikulovali, co od migrantů vlastně očekáváme a co na oplátku nabízíme.

Pavel Čížinský, který pracuje jako právník v pražské Poradně pro občanství/Občanská a lidská práva, se dále věnoval některým aspektům široké problematiky nelegality a cizinců. Především se zabýval otázkou, jak se má stát chovat vůči cizincům nelegálně se zdržujícím na jeho území a jak se má postavit vůči nelegálnímu zaměstnávání a nelegálnímu překračování hranic. Pavel Čížinský se ve své odpovědi jednoznačně postavil za myšlenku tzv. regularizace nelegální migrace. Podle něj by nepřinesla výhody pouze cizincům, ale i státu – měl by více pod kontrolou lidi zdržující se na jeho území, zvýšily by se příspěvky do státního rozpočtu atd. Pavel Čížinský také zdůraznil, že je mnoho případů, kdy stát vyhlašuje na některé přestupky amnestii (např. držení zbraní) a ptal se, proč se narozdíl u jiných prohřešků proti zákonu u regularizace nelegální migrace hrozí zhroucením právního řádu. Vyjádřil názor, že navzdory nepodporování nelegální migrace je třeba všem osobám žijícím v České republice, a tedy i nelegálním migrantům, umožnit vést co nejnornálnější život.

Příspěvek další tvůrkyně Manifestu Alice Szczepanikové se týkal rodinné migrace. Autorka konstatovala, že dochází k zosťování dosavadního poměrně liberálního přístupu. Nedávným příkladem je novela cizineckého zákona přijatá Poslaneckou sněmovnou, která podmiňuje udělení trvalého pobytu cizinci, který uzavřel sňatek s občanem ČR, jeho dvouletým pobytem na území republiky. Alice Szczepaniková zdůraznila nebezpečí neadekvátní závislosti nově příchozích migrantů na občanech ČR, bude-li jejich pobytový status závislý na jejich rodinném stavu. Jako příklad uvedla výzkum, podle něhož se mnoho českých mužů žení s Ukrajinkami a cizinkami z jiných zemí bývalého SSSR, aby v nich získali levné pomocnice v domácnosti.

Poslední části představení Migračního manifestu se ujal advokát Pavel Uhl, který se zabýval problematikou azylu v české migrační politice. Na úvod poznamenal, že rozdíl mezi azylovou a jinou migrační politikou spočívá v tom, že udělování azylu nesouvisí s potřebami státu, ale naopak s tím, že některé osoby je stát povinen chránit. Bohužel, v českém systému není tento rozdíl důrazně vymezen, což vede k nebezpečně blízkému sepletí obou politik. Vedle institucionálního oddělení je pro azylovou politiku nezbytné, aby byla adekvátně formulována i cizinecká politika tak, aby například její zpřísnění nevedlo k vehnání spousty cizinců do azylové procedury. Na závěr Pavel Uhl zdůraznil nutnost definovat azyl jako právní institut pozitivně a ne pouze negativně, jak se tomu v Česku děje. Výsledkem je pak totiž to, že víme, co azyl není, ale nevíme, co azyl je.

Po ukončení představení Manifestu se rozpoutala živá debata o migrační politice. Zaznělo několik konkrétních připomínek nebo otázek týkajících se Manifestu, mnoho příspěvků o postavení cizinců a jejich integraci v praxi a o otázkách, jaké migranty (a zda vůbec) by měla Česká republika přijímat..

Na úvod diskuse vystoupil člen Rady vlády pro národnostní menšiny Alexej Kelin s tím, že realita týkající se cizinců v Česku je o mnoho horší než to, co bylo dosavadně prezentováno. Cesta k nápravě bude podle něj složitá a to i přes to, že zatím jsou v České republice pouze tři procenta cizinců. Takové číslo není vysoké, proto je hlavním problémem fakt, že česká demokracie není vyzrálá a státní úřady jsou zkorumpované. Alexej Kelin uvedl, že Cizinecká policie přijala na úplatcích v minulém roce sedmdesát milionů korun, a že v jejích řadách je hodně lidí, kteří svých pravomocí zneužívají. Bezbrhý multikulturalismus je podle něj cesta do pekel a nastolil i zajímavou myšlenku, že pokud se cizinci rozhodli z nějakého důvodu svou vlast opustit, bylo to dáno často i proto, že společnost tam správně nefungovala. Jestliže se už jednou někde jejich kultura neosvědčila, měli by být připraveni v novém státě přijmout kulturu novou a ne lpět na té své. Na tvrzení pana Kelina, že „stát by měl mít právo vybrat si, koho přijme a koho ne,“ zareagoval poslanec za KSČM Václav Exner. Podle něj musí být podmínky přijímání cizinců jasně stanoveny zákonem a nesmí záležet na vůli úředníků. Do této diskuze se vložil i Pavel Čížinský, podle kterého platí, že stát má mít právo vybírat si, koho přijme, ale musí se vyvarovat jakékoli diskriminace.

V diskusi zaznělo kromě několika velkých témat, jako je například výše zmíněný multikulturalismus, i několik drobnějších připomínek. Například Pavla Burčíková z organizace La Strada uvedla, že neregulérnost statutu migrantů nahrává obchodu s lidmi a poukázala na fakt, že nucená práce není v ČR trestně postihnutelná. Jaroslava Bauerová z Českomoravské konfederace odborových svazů k tomu poznamenala, že vláda přijala nové parametry pro udělování tzv. zelených karet, které byly připraveny bez konzultací s odborníky z praxe a které zákonitě povedou jen ke zhoršení situace v otázkách klientelismu a nucené práce.

Další část debaty se týkala aktuálních otázek, které jsou většinou spjaté se současným vývojem azylového a cizineckého zákona. Například Josef Zemek, který se věnuje výuce češtiny pro cizince, byl toho názoru, že už v samotném zákonu o jazykových zkouškách by mělo být uvedeno i to, z jakých zdrojů budou zkoušky hrazeny.

Prezentace Migračního manifestu se ale zúčastnili také úředníci. Nataša Chmelíčková z Ministerstva vnitra vytkla Manifestu, že mluví pouze o právech, které by cizinci měli mít, ale nemluví o jejich povinnostech. Na to namítl Pavel Uhl, že Manifest má takovou formu, jakou má, protože byl zamýšlen jako počátek nějaké konceptuálnější diskuse a ani si neklade za cíl být v otázce práv a povinností vyvážený. Uvedl také, že i taková Listina práv a svobod jen uvádí práva, na která má občan nárok. S kritikou Manifestu vystoupil také šéfredaktor Národní politiky (listů Národní strany) Pavel Sedláček. Také jemu se nelíbilo, že se v Manifestu mluví jen o právech, která by cizinci měli v Česku mít. Zeptal se tvůrců

Manifestu, kolik si myslí, že by ČR měla cizinců přijmout, a rozpoutal tak poměrně vášnivou diskusi, ve které zaznělo především to, že stanovovat konkrétní čísla není možné, protože jednotlivé skupiny migrantů se přizpůsobují odlišně. Dušan Drbohlav z Katedry sociální geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy ve vystoupení uvedl, že veškerá migrační politika musí být podložena výzkumy a ČR by měla mít nejprve stanoveny priority, koho a proč chce vlastně přijímat. Na to se odvolala i Marie Jelínková v odpovědi panu Sedláčkovi, že počet migrantů, které stát přijme, v podstatě nemá smysl stanovovat a pokud je třeba nějaký odhad, měl by mít své zdůvodnění ve výzkumech tzv. absorpčního potenciálu. Také Pavel Uhl se vyslovil proti jakémukoliv konkrétnímu číslu, protože migrace je podle něj jev, ke kterému se musí přistupovat podle toho, jak vypadá, a stanovovat jakékoliv kvóty je zbytečné. Ke kvótám se vyjádřil i asistent pana poslance Bublana Martin Kunštek s tím, že stanovovat kvóty může být v rozporu s dodržováním lidských práv a připomněl příklad USA, které uzavřely své brány židovským emigrantům z Evropy, a mnozí z nich na to později doplatili životem. Na závěr diskuze pak zaznělo, že vzhledem k tomu, že migranti v současnosti v Česku již pobývají a přicházejí stále další, nesmí nám být dodržování nebo nedodržování jejich práv lhostejné.